

Motion till riksdagen

1989/90:A63

av Jan Fransson m.fl. (s)

med anledning av prop. 1989/90:76

Regionalpolitik för 90-talet

Bakgrund

Regeringens proposition 1989/90:76 om regionalpolitik för 90-talet ger enligt var uppfattning uttryck för en offensiv regionalpolitik. Av särskilt stort värde är propositionens erkännande av "mjuka" samhällsinriktade åtgärder för att långsiktigt stärka olika regioner. Bland de områden som anses särskilt betydelsefulla för den regionala utvecklingen nämns således både utbildnings- och forskningspolitik liksom kulturpolitik. Det är framför allt viktigt att inse, att de långsiktiga investeringarna i utbildning och forskning är särskilt betydelsefulla för en regions utveckling.

Vi delar också i huvudsak propositionens bedömningar av den regionala problembilden. Vi vill dock understryka, att de latenta problem som finns i Västsverige, bland annat ett mycket starkt beroende av mogna industrisektorer, inte har uppmärksammats tillräckligt. Det finns flera regionala översikter, bland annat storstadsutredningens analys av Göteborg och Västsverige samt Expertgruppens för forskning om regional utveckling (ERU) analys av den regionala utvecklingen under 1990-talet, som ger starka skäl till farhågor för den fortsatta utvecklingen i västra Sverige.

Den västsvenska storregionen har Göteborgsområdet som främsta drivkraft. Den konjunkturuppgång som inleddes 1982 har inneburit en dramatisk förbättring av Göteborgsindustrins expansionsmöjligheter och därmed hög sysselsättning även för industrin i övriga Västsverige. Fortsätter 1980-talets förhållandevis höga internationella tillväxt, kan Västsverige i allmänhet och Göteborgsregionen i synnerhet få uppleva en stark tillväxt även under 1990-talet. Mattas däremot tillväxten och den internationella ekonomin på nytt och återgår till 1970-talets utvecklingsmönster, kommer Västsverige att stagnera. Hur stark expansionen eller tillbakagången blir, bestäms av konkurrensförmågan hos industrin.

Konkurrensförmågan är ett uttryck för hur enskilda företag förmår anpassa sig till förändringar i omgivningen. Från en regions synpunkt är det därför önskvärt, att industrin i regionen består av många storleksmässigt jämbördiga företag inom olika branscher och utan alltför starka kopplingar sinsemellan (genom exempelvis underleverantörsförhållanden). Så gynnsam är emellertid inte situationen i västra Sverige i dag. Särskilt känsligt är regionens stora beroende av bilindustrin.

Den svenska bilindustrins konkurrensförmåga får på detta sätt en avgörande roll för utvecklingen i stora delar av Västsverige under 1990-talet. En kris inom bilindustrin skulle drabba Västsverige betydligt hårdare än varvskrisen under 1970- och 1980-talen. I studien "Storstadsregioner i förändring" (SOU 1989:69) konstateras, att Volvos förmåga att i Västsverige stimulera exempelvis framväxten av en avancerad företagsinriktad tjänsteproduktion "hittills har varit begränsad". Det finns enligt denna utredning klara tecken som tyder på att Göteborgsregionen kommer att kunna förlora sin position som nationellt industriellt centrum. En sådan försvagning av Göteborgsregionen kommer givetvis i den rådande nätverksekonomin att få stora konsekvenser även för andra västsvenska län. I praktiken innebär den omständigheten att betydande delar av regionens industriella styrka, på gott och ont, är knutna till en industribransch och dess utveckling och att det regionala näringslivets sårbarhet är enorm.

Det är därför nödvändigt att också Västsverige i viss mån får del av det långsiktiga och preventivt inriktade stöd som föreslås till stora delar av Sverige i övrigt. Inte minst gäller det tillgång till resurser för forskning och utvecklingsarbete.

Nedan görs mycket kortfattat en analys av de fyra västsvenska länen från regional synpunkt.

Bohuslän och norra Älvsborg

Den nya högskolan i Trollhättan/Uddevalla skall betjäna en region som under 1980-talet genomgått mycket kraftiga strukturförändringar. För framtiden finns beslut som torde innebära att industrisysselsättningen kommer att minska i såväl de större kommunerna som i Dalsland och norra Bohuslän.

Gemensamt för högskolans hela geografiska verksamhetsområde är dess ensidiga beroende av bilindustrin. För att bryta denna ensidighet krävs satsning på forskning och utveckling och tillgång på välutbildad arbetskraft. På miljöområdet krävs stora insatser för att stoppa den omfattande försurningen.

Högskolan har vidare inom sitt geografiska verksamhetsområde betydande glesbygdsområden i Dalsland och Bohuslän. Inom detta område står även jordbruket inför en omfattande strukturomvandling.

Halland

Den halländska miljön är starkt hotad. Den energiproduktion som sker inom länet skall enligt riksdagsbeslut avvecklas. Kommunikationsstrukturen behöver förändras, inte minst med hänsyn till miljön. Kulturen har, i likhet med vad som gäller inte bara i Sverige utan i hela den industrialiserade världen, svag uppbackning. Utbildning och forskning ligger under riksgenomsnittet i olika avseenden. Till detta skall läggas att en av länets huvudnäringar – jordbruket – står inför en omfattande strukturomvandling.

Företagsutvecklingen i framtiden kommer att vara mycket beroende av tillgång på utbildad arbetskraft och av ett aktivt forsknings- och utvecklings-

arbete. Nyföretagande kommer dessutom med stor sannolikhet att bli alltmer beroende av avknoppningar från högskolor. Det är mot denna bakgrund oroande att Halland har jämförelsevis få högskoleutbildade.

Mot. 1989/90
A63

Skaraborg

Omställningen inom jordbrukssektorn kommer i Skaraborg att medföra betydande svårigheter.

Verkstadsindustrin i länet består av dels ett antal stora företag, dels ett relativt stort antal småföretag, i flertalet fall underleverantörer till större företag inom och utom länet, särskilt inom transportmedelsindustrin.

Flera av de mindre företagen bedöms ha en relativt låg teknisk nivå och kräver insatser såväl på teknik- och ekonomistyrningsområdena som inom områden som produktutveckling, design och marknadsföring.

Den privata tjänstesektorn i länet tillhör de minsta i riket. Ett konkret inriktat arbete har initierats med syfte att såväl stärka tjänstesektorn i länet som öka andelen tjänsteköp inom länet. Högskolan bedöms därvid ha en central roll genom sina avancerade program inom i första hand datavetenskap och ekonomi.

Den offentliga sektorn i länet har stora likheter med industrin, d.v.s. flertalet verksamheter är av förvaltande eller operativ art och med "utvecklande" funktioner utanför länet.

Södra Älvsborg

Sjuhäradsbygden står inför betydande strukturomvandling. I här berörda kommuner svarar tekobranschen för mellan 10 och 12 % av arbetstillfällena, vilket kan jämföras med riket där motsvarande tal är 0,9 %. Sysselsättningen i denna bransch kommer med stor sannolikhet att minska. I stället växer nu en, i varje fall i vissa avseenden, tekniskt avancerad industri fram.

Denna framväxande industri behöver tillgång till väl utbildade ingenjörer och har stort intresse av ett nära och väl fungerande samarbete med högskolan i Borås. Ett sådant samarbete är inlett.

Den satsning på teknisk utbildning som påbörjats är viktig för att underlätta strukturomvandlingen och för att understödja de framtidsinriktade krafter som finns.

Sammanfattning

Den ovan gjorda analysen visar att infrastrukturen i Västsverige i många avseenden behöver förstärkas. Framst krävs det utökade resurser för högre utbildning samt för forskning och utvecklingsarbete. Industriministern konstaterar också i propositionen, att en utbyggd forskning vid de mindre och medelstora högskolorna är ett viktigt instrument för samhällsutvecklingen på berörda orter. Egentligen borde därför en långt större förstärkning av resurserna för forskning och utvecklingsarbete än vad som föreslås i propositionen (dvs. 35 milj. kr.) ske. Vi är medvetna om att det statsfinansiella läget förhindrar en sådan angelägen åtgärd, men vi menar att det inte är rimligt att låta flertalet mindre och medelstora högskolor i riket dela på denna nya resurs och endast lämna ett fåtal utanför.

Om den regionalpolitiska propositionens förslag genomförs, betyder detta att högskoleutbildning och FoU i västra Sverige kommer ordentligt på efterkälken, vilket i sin tur kommer att påverka regionens allmänna utveckling negativt. Inte nog med att vissa omgivande regioner kommer att gynnas mycket kraftigt. Västsverige och andra oprioriterade regioner (och de är i detta sammanhang få) får betala satsningen. Risken för att högskolorna i Halmstad, Skövde, Borås och Trollhättan/Uddevalla kommer att dräneras på kompetens och resurser är stor. Vilka forskarutbildade personer vill arbeta vid några av de få högskolor som kommer att ha avsevärt mindre basresurser för FoU? Hur skall det vara möjligt att stärka uppdragsforskningen, om basen för denna verksamhet inom högskolan försvagas? Hur skall samarbetet med den offentliga sektorn och näringslivet kunna fördjupas, om inte staten i rimlig omfattning bidrar till samarbetet?

Det är vår bestämda uppfattning, att samtliga mindre och medelstora högskolor måste få en likvärdig satsning i fråga om FoU. Det ger förutsättningar för en jämn och balanserad utveckling i landet. Den väg som den regionalpolitiska propositionen har valt att beträda i denna fråga kommer att skapa nya, oönskade problem.

Vi vill därför föreslå att ytterligare medel, inom ramen för de ökade satsningar som regeringen föreslår för regionalpolitiska åtgärder, ställs till förfogande till stöd för forskning och utveckling vid högskolorna i Trollhättan/Uddevalla, Halmstad, Skövde och Borås.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av ökat stöd för forskning och utveckling vid högskolorna i Trollhättan/Uddevalla, Halmstad, Skövde och Borås.

Stockholm den 26 mars 1990

Jan Fransson (s)

Ingvar Johnsson (s)

Lars Svensson (s)

Inga-Britt Johansson (s)

Lisbet Culner (s)

Arne Kjörnsberg (s)

